

PATVIRTINTA

Marijampolės vaikų lopšelio-darželio „Vapelis“
direktoriaus 2017 m. spalio 26 d.
įsakymu Nr. V1-130

SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS IR INTERVENCIJOS VYKDYMO MARIJAMPOLĖS VAIKŲ LOPŠELYJE-ARŽELYJE „VARPELIS“ TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo Marijampolės vaikų lopšelyje – darželyje „Varpelis“ (toliau – Lopšelis-darželis) tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas) nustato lopšelio-darželio prevencijos ir intervencijos priemonių sistemą saugiai nuo smurto ir patyčių (įskaitant ir patyčias kibernetinėje erdvėje) aplinkai kurti.

2. Prevencijos tikslas – sukurti saugią, ugdytinio asmenybės augimui, brandai ir ugdyimuisi palankią aplinką lopšelyje-darželyje, kuriame ugdytiniai jaučiasi gerbiama, priimti, saugūs, jų nuomonė ir siūlymai yra išklaunami ir vertinami. Psichologinė ugdytinių savijauta ir saugumas lopšelyje-darželyje susijęs su emocine ugdytinių, lopšelio-darželio darbuotojų, tėvų (toliau – lopšelio-darželio bendruomenės nariai) gerove, jų tarpusavio santykiais. Prevencija yra nuolatinis, cikliškas (ne baigtinis) procesas, apimantis esamų arba potencialiai galimų problemų identifikavimą, tinkamų priemonių joms spręsti parinkimą ir vykdymą, poveikio į(si)vertinimą ir tolesnių veiksmų planavimą.

3. Prevencijos priemonės, nukreiptos į visus lopšelio-darželio ugdytinius, padeda išvengti problemų (pvz., patyčių ar kitokio smurto) atsiradimo ir mažinti egzistuojančių problemų mastą. Tiems ugdytiniams, kuriems visam lopšeliui-darželiui taikomos prevencijos priemonės nepaveikios ir jų nepakanka, taikomos papildomos prevencijos priemonės ar (ir) programos, teikiama švietimo pagalba.

4. Tvarkos aprašas remiasi šiais principais:

4.1. į patyčias būtina reaguoti nepriklausomai nuo jų turinio (dėl socialinės padėties, lyties, amžiaus, seksualinės orientacijos, negalios, religinės ar tautinės priklausomybės, išskirtinių bruožų ar kt.) ir formos;

4.2. kiekvienas lopšelio-darželio administracijos atstovas, auklėtojas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas darbuotojas, pastebėjęs ar sužinojęs apie patyčias, turi reaguoti ir stabdyti;

4.3. veiksmų turi būti imamasi visais atvejais, nepriklausomai nuo pranešančiųjų apie patyčias amžiaus ir pareigų, nepriklausomai nuo besityčiojančiųjų ar patiriančių patyčias amžiaus ir pareigų.

5. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:

5.1. **patyčios** – tai psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės tyčiniai, pasikartojantys veiksmai siekiant pažeminti, įžeisti, įskaudinti ar kaip kitaip sukelti psichologinę ar fizinę žalą kitam asmeniui. Patyčios gali būti tiesioginės (atvirai puolant ir/ar užgauliojant) ir/ar netiesioginės (skaudinant be tiesioginės agresijos):

5.1.1. žodinės patyčios: pravardžiavimas, grasinimas, ujimas, užgauliojimas, užkabinėjimas, erzinimas, žeminimas ir kt.;

5.1.2. fizinės patyčios: mušimas, spardymas, spaudimas, dusinimas, užkabinėjimas, turtinė žala ir kt.;

5.1.3. socialinės patyčios: socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, gandų skleidimas ir kt.;

5.1.4. patyčios kibernetinėje erdvėje: skaudinančių ir gąsdinančių asmeninių tekstinių žinučių ir ar paveikslėlių siuntinėjimas, viešas gandų skleidimas, asmeninių duomenų ir komentarų skelbimas, tapatybės pasisavinimas siekiant sugriauti gerą vardą arba santykius, pažeminti ir kt.

5.2. **patyčias patiriantis vaikas** – ugdytinis, iš kurio yra tyčiojamas;

5.3. **besityčiojantysis** – ugdytinis ar suaugusysis, inicijuojantis patyčias ir/ar prisidedantis prie jų;

5.4. **patyčias patiriantis suaugusysis** – administracijos atstovas, auklėtojas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas darbuotojas, iš kurio tyčiojasi ugdytinis (-iai);

5.5. **patyčių stebėtojas** – ugdytinis, matantis ar žinantis apie patyčias;

5.6. **prevencinė veikla** – planingų ir sistemingų priemonių veikla, skirta patyčių rizikai mažinti, imantis lopšelio-darželio bendruomenės narių (vaikų, administracijos atstovų, auklėtojų, švietimo pagalbos specialistų, kitų darbuotojų, tėvų (globėjų, rūpintojų) švietimo, informavimo ir kitų priemonių;

5.7. **patyčių intervencija** – lopšelio-darželio direktoriaus, pavaduotojų, auklėtojų, švietimo pagalbos specialistų ir kitų lopšelio-darželio darbuotojų (toliau – lopšelio-darželio darbuotojai) koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto ir patyčių stabdymą, taip pat – švietimo pagalbos priemonių visuma;

5.8. **patyčių prevencijos ir intervencijos stebėseną** – patyčių situacijos lopšelyje-darželyje stebėjimas renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui ir valdymui, reiškinio tolesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas;

5.9. **socialinės ir emocinės kompetencijos** – ugdytinių savęs pažinimo, empatijos, problemų ir konfliktų sprendimo, pykčio valdymo, streso įveikos, bendravimo ir bendradarbiavimo, kiti socialiniai įgūdžiai.

6. Saugios aplinkos lopšelyje-darželyje kūrimas apima glaudžiai tarpusavyje susijusius, integraliai veikiančius komponentus: lopšelio-darželio veiklą ir valdymą, socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymą, pozityvaus lopšelio-darželio mikroklimato kūrimą, ugdytinių pozityvių vertybių formavimą ir tėvų (globėjų, rūpintojų) (toliau – tėvai) į(si)traukimą.

7. Tvarkos aprašas parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymu Nr. V-190 „Dėl smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų patvirtinimo“.

II SKYRIUS SMURTO IR PATYČIŲ STEBĖSENA, PREVENCIJA IR INTERVENCIJA LOPŠELYJE-DARŽELYJE

8. Patyčių prevencija ir intervencija yra svarbi lopšelio-darželio veiklos dalis, kurios planavimu, organizavimu ir stebėseną rūpinasi lopšelio-darželio direktorius, vaiko gerovės komisijos nariai, grupių auklėtojai, o ją vykdo visi mokyklos bendruomenės nariai.

9. Lopšelio-darželio direktorius atsako už Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo lopšelyje-darželyje tvarkos aprašo parengimą ir įgyvendinimą, sveiką, saugią, užkertančią kelią bet kokioms smurto apraiškoms ir žalingiems įpročiams aplinką, už stebėsenos rezultatais paremto kasmetinio lopšelio-darželio patyčių prevencijos priemonių plano parengimą, pristatymą lopšelio-darželio bendruomenei ir vykdymą. Saugios ir palankios ugdytiniams aplinkos kūrimu rūpinasi lopšelio-darželio Vaiko gerovės komisija (toliau - VGK).

10. Lopšelis-darželis puoselėja pozityvias vertybes ir bendruomeniškumą (mandagumą, paslaugumą, rūpinimąsi kitais, pagarbą, pasitikėjimą, solidarumą, lygiateisiškumą ir kt.), kurias atitinka visų lopšelio-darželio darbuotojų elgesys ir veikla.

11. Lopšelyje-darželyje susitariama dėl elgesio taisyklių (normų), kuriose aiškiai reglamentuojamas tiek pozityvus/laukiamas, tiek neleistinas/nepageidaujamas ugdytinių elgesys, numatomi ugdytinių skatinimo, motyvavimo už pozityvų elgesį priemonės ir būdai, jie yra žinomi ir suprantami visiems lopšelio - darželio bendruomenės nariams, jais vadovaujasi kiekvienas lopšelio-darželio darbuotojas, siekdamas atpažinti ir pastiprinti pozityvų ugdytinių elgesį.

12. Lopšelio-darželio darbuotojų pareigybių aprašuose, darbuotojų funkcijose, numatyta emociškai saugios ugdymo(si) aplinkos lopšelyje-darželyje puoselėjimas, reagavimas į smurtą ir patyčias pagal lopšelio-darželio nustatytą tvarką.

13. Visi lopšelio-darželio darbuotojai turi reaguoti į pastebėtą ir/ar įtariamą smurtą ir patyčias, nepriklausomai nuo smurto ir patyčių formos, turinio, lyties, amžiaus, socialinio statuso, religinės ar tautinės priklausomybės ar kitų asmens ypatybių.

14. Lopšelio-darželio direktorius ar kitas darbuotojas įtarę ir/ar pastebėję smurtą ir patyčias:

14.1. nutraukia bet kokius tokį įtarimą keliančius veiksmus, esant elektroninėms patyčioms, išsaugo įrodymus;

14.2. primena ugdytiniui, kuris tyčiojasi, lopšelio-darželio elgesio taisykles;

14.3. nedelsiant informuoja ugdytinio grupės auklėtoją.

15. Grupės auklėtoja gavus informaciją apie įtariamą ir/ar įvykusias patyčias:

15.1. išsiaiškina situaciją, nustato, ar tai patyčių atvejis;

15.2. organizuoja individualius pokalbius su patyčių dalyviais, informuoja tėvus (globėjus, rūpintojus), esant poreikiui kviečia juos dalyvauti pokalbiuose. Informavimo būdas ir tikslas priklauso nuo situacijos, t. y. nuo to, kas įvyko ir kaip ugdytiniai įsitraukė, nuo paties patyčias patiriančio ugdytinio išgyvenimų ir poreikių. Svarbu, kad šie veiksmai nebūtų inicijuoti nukentėjusiam ugdytiniui nežinant, jam už nugaros;

15.3. užpildo pranešimo apie patyčias formą (Priedas Nr. 2), ją perduoda direktoriui, VGK pirmininkui, psichologui ar socialiniam pedagogui;

15.4. nuolat stebi situaciją, surenka informaciją, išsiaiškina, kas skriaudžia, koku būdu, kiek ugdytinių įsitraukę, kiek laiko patyčios tęsiasi, bendradarbiauja su VGK pirmininku, psichologu ar socialiniu pedagogu ir informuoja apie pokyčius;

15.5. jei ugdytiniui reikia pagalbos, kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis: tėvus (globėjus, rūpintojus), lopšelio-darželio darbuotojus ar institucijas (pvz. policija, greitoji pagalba).

16. Užpildytą formą priėmęs asmuo (direktorius, VGK pirmininkas, psichologas ir socialinis pedagogas) ją registruoja Patyčių registracijos žurnale (žurnalas laikomas VGK pirmininko kabinete):

16.1. imasi spęsti patyčių situaciją, įvertina grėsmę ugdytiniui, jo sveikatai;

16.2. esant sudėtingesnei situacijai, inicijuoja lopšelio-darželio vaiko gerovės komisijos sušaukimą.

17. Vaiko gerovės komisija įvertinusi turimą informaciją:

17.1. numato veiksmų planą (gali būti individualūs pokalbiai su skriaudėju, skriaudžiamuoju, stebėtojais, jų tėvais, klase, kt. priemonės), supažindina su jo nevykdymo pasekmėmis skriaudėją ir jo tėvus (globėjus, rūpintojus); esant poreikiui koreguoja veiksmų planą;

17.2. informuoja lopšelio-darželio direktorių apie esamą situaciją;

17.3. vykdo plane numatytas veiklas, stebi, analizuoja, organizuoja pakartotinius susirinkimus situacijos įvertinimui;

17.4. informuoja patyčias patiriantį ugdytinį ir jo tėvus apie galimus problemos sprendimo būdus ir organizacijas, į kurias galima kreiptis.

18. Socialinis pedagogas ar psichologas gavęs informaciją apie įtariamą ir/ar įvykusias patyčias:

18.1. išsiaiškina situaciją, nustato, ar tai patyčių atvejis;

18.2. organizuoja individualius pokalbius su patyčių dalyviais, informuoja tėvus (globėjus, rūpintojus), esant poreikiui kviečia juos dalyvauti pokalbiuose;

18.3. užpildo pranešimo apie patyčias formą (Priedas Nr. 2) ir perduoda ją VGK.

19. Ugdytiniui pasityčiojus iš administracijos atstovo, auklėtojo, švietimo pagalbos specialisto ar kito darbuotojo, asmuo pastebėjęs ir/ar įtaręs patyčias turėtų informuoti lopšelio-darželio direktorių, kuris: išsiaiškina situaciją, nustato, ar tai patyčių atvejis, imasi spęsti patyčių situaciją, įvertina grėsmę ugdytiniui, jo sveikatai. Esant sudėtingesnei situacijai, inicijuoja lopšelio-darželio vaiko gerovės komisijos sušaukimą.

20. Administracijos atstovui, auklėtojui, švietimo pagalbos specialistui ar techniniam darbuotojui pasityčiojus iš ugdytinio, asmuo pastebėjęs ir/ar įtaręs patyčias turėtų informuoti

lopšelio-darželio direktorių, kuris imasi lopšelio-darželio tvarkos apraše ar kituose lopšelio-darželio dokumentuose numatytų veiksmų.

21. Lopšelio-darželio direktorius, sužinojęs apie lopšelio-darželio darbuotojo patiriamas patyčias arba lopšelio-darželio darbuotojo tyčiojimąsi, privalo nedelsiant imtis priemonių, numatytų lopšelio-darželio tvarkos apraše.

22. Kitiems patyčių dalyviams pagal individualius poreikius lopšelyje-darželyje teikiama švietimo pagalbos specialistų ar pedagogų pagalba.

23. Su lopšelio-darželio nustatyta smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos tvarka pasirašytinai supažindinami visi lopšelio - darželio bendruomenės nariai.

24. Lopšelis-darželis, vykdydamas veiklas, orientuotas į smurto ir patyčių prevenciją, bendradarbiauja su ugdytinių tėvais, vietos bendruomene, savivaldybėse esančiomis įstaigomis ar organizacijomis, kitais suinteresuotais asmenimis.

25. Socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas vykdomas lopšelio-darželio pasirinktu būdu:

25.1. nuosekliai ir reguliariai ugdomi ugdytinių savęs pažinimo, empatijos, problemų ir konfliktų sprendimo, pykčio valdymo, streso įveikos, bendravimo ir bendradarbiavimo ir kiti socialiniai įgūdžiai;

25.2. ugdytinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas gali būti vykdomas:

25.2.1. integruojant į ugdymo turinį;

25.2.3. įgyvendinant prevencines programas;

25.2.4. integruojant į neformaliojo ugdytinių švietimo veiklas, organizuojant prasmingas, bendruomeniškumą, savanorystę, pilietiškumą, saviraiškų dalyvavimą skatinančias veiklas;

25.2.5. kitu lopšelio-darželio pasirinktu būdu;

25.3. lopšelio-darželio pedagoginių darbuotojų profesinė kompetencija: pedagoginiai darbuotojai ne rečiau kaip kartą per ketverius metus tobulina kvalifikaciją ugdytinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymo srityje, taip pat tobulina asmenines socialines ir emocines kompetencijas.

26. Pozityvus lopšelio-darželio mikroklimato kūrimas ir puoselėjimas yra nenutrūkstamas, cikliškas procesas, susidedantis iš penkių nuoseklių etapų:

26.1. esamos situacijos įvertinimo: lopšelio-darželio VGK, vadovaudamasi mokyklos veiklos kokybei įsivertinti ir tobulinti skirtais instrumentais ar kitais pasirinktais būdais (apklausa, stebėjimu, pokalbiais ar kt.), kasmet renka informaciją apie ugdymo(si) aplinkos saugumą, lopšelio-darželio bendruomenės narių tarpusavio santykius ir identifikuoja, analizuoja aktualias problemas;

26.2. lopšelio-darželio bendruomenės narių sąmoningumo didinimo ir įsitraukimo: pozityvaus lopšelio-darželio mikroklimato kūrimu ir pozityvių vertybių puoselėjimu rūpinasi lopšelio-darželio direktorius, VGK, į šį procesą įsitraukia visi lopšelio-darželio bendruomenės nariai, sprendimų ieškoma kartu diskutuojant ir tariantis;

26.3. tinkamų prevencijos ir intervencijos priemonių (taip pat ir prevencinių programų įgyvendinimo) mikroklimatui gerinti planavimo: numatomos prevencijos ir intervencijos priemonės (toliau – Priemonės), siekiant spręsti identifikuotas problemas, mažinti su jomis susijusius rizikos veiksnius ir didinti apsauginių veiksnių įtaką;

26.4. lopšelio-darželio darbuotojai pagal pasiskirstytas atsakomybes įgyvendina numatytas Priemones. Priemonių įgyvendinimą koordinuoja lopšelio-darželio direktoriaus paskirtas lopšelio-darželio darbuotojas;

26.5. kasmet analizuojami pasiekti rezultatai, sėkmės veiksniai ir trukdžiai, numatomos galimybės tobulinti Priemones.

27. Ugdytiniai aktyviai dalyvauja kuriant pozityvų lopšelio-darželio mikroklimatą, jų nuomonė ir idėjos yra išklausomos ir vertinamos, skatinamas bendruomeniškumas, ugdytinių saviraiškų dalyvavimas prasmingose veiklose; sudaromos galimybės, skatinamas ugdytinių socialinių, emocinių kompetencijų taikymas ir įtvirtinimas įvairiuose gyvenimo kontekstuose (pvz. skatinama dalyvavimas pilietinėje, socialinėje ir kitoje bendruomeninėje veikloje ir kt.).

28. Skatinamas tėvų dalyvavimas kuriant saugią ugdymo(si) aplinką lopšelyje-darželyje, įtraukiant juos į Priemonių planavimą ir įgyvendinimą, kitas veiklas, atstovavimą lopšeliui-darželiui vietos bendruomenėje; vykdomas tėvų konsultavimas ir informavimas patyčių ir smurto prevencijos, saugios aplinkos lopšelyje-darželyje kūrimo klausimais.

29. Visais įtariamų ir realių patyčių ar smurto atvejais kiekvienas lopšelio-darželio administracijos atstovas, auklėtojas ar švietimo pagalbos specialistas, VGK narys, kitas darbuotojas į tai turi reaguoti lopšelio - darželio nustatyta tvarka.

30. Tais atvejais, kai lopšelyje-darželyje nėra švietimo pagalbos specialistų ar yra kitų priežasčių, dėl kurių negali būti teikiama švietimo ar kita pagalba ar netikslinga ją teikti lopšelyje-darželyje, grupės auklėtojas ir/ar administracijos atstovas siunčia ugdytinį ir jo tėvus (globėjus, rūpintojus) į pedagoginę psichologinę tarnybą.

III SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

27. Visi dokumentai, esantys ugdytinio asmens byloje, ir duomenys, susiję su ugdytiniu ir jo asmeniniu gyvenimu, yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti ugdytinio teises ir teisėtus interesus.
